

- підвищення транспортної доступності історико-культурних та природних туристичних об'єктів;
- розбудова соціально-економічних туристичних ресурсів, закладів тимчасового розміщення і харчування туристів;
- підтримка розвитку ресурсів для мистецтва, спорту, розваг та відпочинку.

Отже, без фінансових капіталовкладень неможливим є раціональне використання туристичних ресурсів. Покращення та оптимізацію сучасного стану використання туристичних ресурсів потрібно проводити в площині їх активного інвестування.

Насамперед необхідно звернути увагу на відновлення та використання історико-культурних пам'яток, які на сьогодні перебувають у стані активного руйнування. Окрім цього, вагомим чинником ефективного використання туристичних ресурсів є активізація уваги до наявних інвестиційних пропозицій, які сьогодні перебувають у стані очікування. На завершення, варто наголосити, що підвищення інвестиційної активності в туристичній сфері та активніше використання усіх видів туристичних ресурсів може вивести цілу туристичну галузь на високорентабельний рівень розвитку.

Література

1. Закон України "Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць" від 06.09.2012 р. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/5205-17>.
2. Кабінет Міністрів України. Розпорядження. Про затвердження переліку пріоритетних галузей економіки: від 14.08.2013 р., № 843-р. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/843-2013-%D1%80>. – (Офіційний сайт Верховної Ради України)
3. Матвійчук Л.Ю. Аналіз раціонального використання туристичних ресурсів України / Л.Ю. Матвійчук // Вісник національного університету водного господарства та природокористування. – Сер.: Економіка. – 2011. – Вип. 2(54). – С. 145-150.
4. Матвійчук Л.Ю. Інституційні аспекти раціонального використання туристичних ресурсів / Л.Ю. Матвійчук // Науковий вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту КНТЕУ : зб. наук. праць. – 2012. – Вип. 2. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://tourlib.net/statti_ukr/matvijchuk4.htm
5. Державне агентство України з туризму та курортів. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.tourism.gov.ua/ua/25020/27508/>. – (Офіційний сайт)

Кушнірчук-Ставныча О.М. Использование туристических ресурсов Карпатского региона Украины: реальное состояние и пути улучшения

Рациональное использование и охрану туристических ресурсов определено как приоритетное направление современной туристической политики Карпатского региона Украины. Охарактеризованы инвестиционные предпочтения в исследуемом регионе. Систематизированы и сгруппированы в разрезе областей актуальные инвестиционные предложения по использованию и развитию туристических ресурсов Карпатского региона. Показаны пути улучшения использования имеющихся в регионе туристических ресурсов, в частности определены ключевые направления инвестирования, которые будут способствовать повышению эффективности функционирования туристической индустрии региона.

Ключевые слова: туристические ресурсы; Карпатский регион; рациональное использование ресурсов; инвестиционные предложения; оптимизация.

Kushnirchuk-Stavnycha O.M. Use of tourism resources in Carpathian region of Ukraine: real state and ways of improvement

The rational use and protection of tourism resources is defined as a priority direction of modern tourism policy in Carpathian region of Ukraine. The investment preferences in the

studied region are characterized. The actual investment proposals, which are concerned with use and development of tourism resources in Carpathian region are grouped and systematized by the regions. The ways of using improvement of existing tourism resources in the region are shown, in particular defined the key vectors of investment that, will improve the efficiency of regional tourism industry in general.

Keywords: tourism resources; Carpathian region; rational resources using; investment proposals; optimization.

УДК 658:005.922.1:33

Ст. викл. В.В. Лакіза – НУ "Львівська політехніка"

СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Відзначено актуальність превентивних заходів стосовно різного роду небезпек на об'єктах господарювання України, а також підвищення їх здатності до ефективної діяльності та забезпечення економічної безпеки шляхом розвитку виробничого потенціалу підприємств за допомогою активізування інноваційного розвитку. Проаналізовано підходи та уточнено дефініцію поняття "економічна безпека", визначено її основні цілі та компоненти, взаємозв'язок між структурними елементами, складові частини економічної безпеки підприємства, сформовано рекомендації щодо напрямів удосконалення економічної безпеки підприємства.

Ключові слова: економічна безпека, загрози, захищеність, гарантії, система.

Постановка проблеми. На момент сьогоднішнього дня варто відзначити актуальність питань попередження та нейтралізації загроз і небезпек на підприємствах України, а також активізування їх потенційних спроможностей щодо забезпечення економічної безпеки та збільшення ефективності функціонування. Підприємства, будучи відкритими системами, діють під впливом нестійкого, мінливого зовнішнього середовища, яке вносить свої корективи у визначення пріоритетів у процесі управління, коли основними є якісні та кількісні властивості підприємства стосовно спроможності до забезпечення розвитку за таких обставин, коли немає можливості спрогнозувати динаміку факторів внутрішнього середовища. У цьому випадку логічним буде перехід до інтенсивного варіанта розвитку за допомогою виробничого потенціалу підприємства шляхом активізування інноваційного розвитку, на якому зокрема базується економічна безпека підприємства.

Перманентно зростаюча значимість місця підприємства у конкурентному середовищі, формування його економічної безпеки, відсутність належного методичного забезпечення процесу вирішення перерахованих вище проблем функціонування підприємства свідчать про актуальність досліджуваної проблематики і потребу надання практичних рекомендацій стосовно її вирішення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як означено вище, питання економічної безпеки підприємства перебувають у сфері наукових досліджень сьогоднішньої проблематики інноваційного розвитку. Дослідження у цьому напрямку здійснювали як вітчизняні, так і зарубіжні науковці, зокрема: О. Іванілов, Ю. Шемшученко, Г. Пухтаєвич, О. Користін, Г. Іващенко, А. Кірієнко, В. Белокуров, Такулов, В. Понамарьов, С. Шкарлет, О. Судакова, Е. Олейникова, М. Бендіков, Н. Капустин, Е. Раздинина, В. Мунтіян, Ф. Євдокімов, О. Мізіна, О. Бородіна, О. Терещенко, В. Грунин, П. Сенчагов, В. Соснин та ін.

Постановка цілей. Опрацювання теоретичних засад щодо проблематики економічної безпеки підприємств визначило формулювання таких цілей:

- 1) уточнення категорійного апарату економічної безпеки;
- 2) визначення основних цілей економічної безпеки підприємства;
- 3) уточнення порядку взаємозв'язку серед структурних елементів економічної безпеки підприємства;
- 4) формування рекомендацій щодо напрямів удосконалення економічної безпеки підприємства.

Виклад основного матеріалу. Вперше поняття "економічна безпека", у зв'язку зі збільшенням проблем ресурсного обмеження, застосували на Заході, коли розпад колоніальної системи призвів до збоїв у традиційних зв'язках між індустріальними споживачами та постачальниками ресурсів. У 1934 р. Ф. Рузвельт використав термін "економічна безпека" під час аналізування внутрішніх проблем США.

Варто зазначити, особливо в невизначених та нестійких умовах сьогодення, що керівники підприємств України постійно перебувають у пошуку альтернативних варіантів адаптації до зміни вимог, які диктує як внутрішній, так і зовнішній ринки. До найважливіших факторів, які мають вплив на економічну безпеку підприємства, можна віднести можливість доступу на міжнародні ринки збуту, особливості законотворчих процесів країни, податкової бази, політичні події у країні, рівень інвестиційної привабливості як регіону, в якому функціонує підприємство, так і його власний. Все це ґрунтується на сировинному, фінансовому, трудовому, інформаційному, енергетичному потенціалах та на загальних перспективах розвитку регіону. Існування багаторівневої концепції, яка забезпечує економічну безпеку регіональних суб'єктів господарювання, уможливує забезпечення прогнозування зовнішніх загроз стосовно їх функціонування. Як зрозуміло з табл. 1, в енциклопедичній [2, 10] та навчальній [1, 3-9] літературі є безліч трактувань поняття "економічна безпека".

Табл. 1. Підходи до трактування категорії "економічна безпека"*

№ з/п	Літературне джерело	Трактування категорії "економічна безпека"
1	2	3
1	Іванілов О.С. Економіка підприємства [1]	1) Забезпечення нормальної і стабільної діяльності підприємства, попередження витоку інформації; 2) Стан захищеності усіх систем підприємства при здійсненні господарської діяльності у певній ситуації; 3) Стан всіх ресурсів підприємства (капіталу, трудових ресурсів, інформації, технологій, техніки, прав) та підприємницьких здібностей, при якому можливе найефективніше їх використання для стабільного функціонування і динамічного науково-технічного та соціального розвитку, здатність запобігати або швидко нівелювати різні внутрішні та зовнішні загрози; 4) Сукупність організаційно-правових, режимно-охоронних, технічних, технологічних, економічних, фінансових, інформаційно-аналітичних та інших методів, спрямованих на усунення потенційних

1	2	3
		загроз та створення умов для забезпечення ефективного функціонування суб'єктів підприємницької діяльності відповідно до їхніх цілей та завдань; 5) Стан соціально-технічної системи підприємства, котрий дає змогу уникнути зовнішніх загроз і протистояти внутрішнім чинникам дезорганізації за допомогою наявних ресурсів, підприємницьких здібностей менеджерів, а також структурної організації та зв'язків менеджменту
2	Економічна енциклопедія [2]	Стан захищеності суб'єктів господарювання від негативного впливу зовнішніх і внутрішніх загроз, дестабілізуючих факторів, при якому забезпечується стійка реалізація основних господарських інтересів та цілей статутної діяльності.
3	Шемшученко Ю.С. Юридична енциклопедія [3]	Гарантії забезпечення недоторканості власності, майна, недопущення економічних збитків, захист економічних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності від можливих внутрідержавних чи зовнішніх загроз або посягань.
4	Наказ міністерства економіки України [4]	Такий стан національної економіки, який дає змогу зберегти стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз і здатний задовольняти потреби особи, сім'ї, суспільства та держави
5	Пухтасвич Г.О. Аналіз національної економіки [5]	Стан національної економіки, за якого забезпечуються захист національних інтересів, стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз, здатність до розвитку та захищеність життєво важливих інтересів людей, суспільства, держави. Є однією зі складових національної безпеки, яка охоплює також оборонну, екологічну безпеку тощо
6	Користін О.Є. Економічна безпека [6]	1) Стан країни, коли забезпечується захищеність її економічних інтересів. Зміст економічної безпеки – це інтереси виробництва, бізнесу, торгівлі, фінансової та іншої господарської діяльності; 2) Система забезпечення стійкості національної економіки, що зберігає свою цілісність і здатність до саморозвитку, незважаючи на несприятливі зовнішні і внутрішні загрози.
7	Іващенко Г.А., Ярошенко О.Ф. Ідентифікація дефініції "економічна безпека підприємства" [7]	Стан захищеності підприємства, який забезпечується при органічному симбіозі досягнення результатів діяльності підприємства та формуванні його здатностей
8	Кірієнко А.В. Механізм досягнення і підтримки економічної безпеки підприємства [8]	Стан оптимального для підприємства рівня використання його економічного потенціалу, за якого діючі та/або можливі збитки виявляються нижчими за встановлені підприємством межі
9	Белокуров В.В. Структура функціональних складових економічної безпеки підприємства [9]	Наявність конкурентних переваг, зумовлених відповідністю матеріального, фінансового, кадрового, техніко-технологічного потенціалів і організаційної структури підприємства до його стратегічних цілей і завдань

1	2	3
10	Экономическая безопасность [10]	Стан захищеності життєво важливих інтересів системи від недобросовісної конкуренції, протиправної діяльності кримінальних формувань та окремих осіб, здатність протистояти внутрішнім та зовнішнім загрозам, зберігати стабільність функціонування та розвитку відповідно до його стратегічних цілей

*Примітка: сформовано на підставі джерел [1-10].

Перераховані вище дослідники пропонують розглядати "економічну безпеку" з погляду продуктивності виробничої системи, ефективності використання ресурсів, захищеності інтересів складових виробничої системи, гармонізації відносин у ній та ін. Дослідження дало змогу сформулювати висновок стосовно багатогранності категорії "економічна безпека" і запропонувати власну дефініцію цього поняття. Отже, економічна безпека – це багатofакторна категорія, що дає можливість оптимального використання економічного потенціалу, збереження стійкості відносно впливу внутрішніх та зовнішніх загроз, здатності до самовідтворення, а також досягнення стратегічних завдань та цілей.

До основних цілей економічної безпеки можна віднести такі [1, 13]:

- забезпечення високої фінансової незалежності, стійкості та ефективності роботи підприємства;
- забезпечення технологічної незалежності, конкурентоспроможності технічного потенціалу суб'єкта господарювання;
- досягнення високої ефективності менеджменту підприємства;
- досягнення високого рівня інтелектуального потенціалу та кваліфікації персоналу;
- забезпечення якісного правового захисту усіх аспектів діяльності підприємства;
- досягнення необхідного рівня інформаційного забезпечення роботи всіх структурних елементів підприємства, а також забезпечення захисту інформаційного поля та комерційної таємниці;
- ефективне організування ресурсної безпеки підприємства, а також комерційних інтересів.

Отже, головною метою економічної безпеки є створення необхідних умов задля мінімально допустимого рівня ефективного функціонування підприємства. Це можливе шляхом забезпечення оптимально раціонального та ефективного використання всіх наявних у підприємства груп ресурсів, охорони комерційної таємниці, забезпечення фінансової автономії, стійкості та платоспроможності, гарантування захисту персоналу підприємства, його майна, інформації тощо.

Варто зазначити, що функціональні складові економічної безпеки підприємства є сукупністю основних напрямів його економічної безпеки, які істотно відрізняються один від одного за своїми змістом. До них належать такі компоненти [14, 15]:

- *фінансова безпека* – забезпечує збалансованість та якість сукупності фінансових інструментів, технологій і послуг, котрі використовує підприємство; здатність фінансової системи підприємства забезпечувати реалізацію власних фінансових інтересів, місії і завдань достатніми обсягами фінансових ресурсів;

- *інтелектуальна безпека* – забезпечує раціональне використання та захищеність продуктів розумової праці відтворення і підвищення якості розумової здатності людей, що визначають їх діяльність;
- *кадрова безпека* – забезпечує виявлення, знешкодження, запобігання, відвернення та попередження загроз, небезпек і ризиків, які спрямовані на персонал та його інтелектуальний потенціал, і ті, які йдуть безпосередньо від нього, що має проявлятися у системі управління трудовими ресурсами та у кадровій політиці підприємства;
- *політико-правова безпека* – забезпечує чітке дотримання підприємством і його співробітниками всіх аспектів чинного законодавства для оптимізації витрат корпоративних ресурсів на досягнення цих цілей за активної роботи відповідних служб підприємства, за сприятливої зміни його зовнішнього політико-правового середовища;
- *техніко-технологічна безпека* – дає змогу рівневі використовуваних на певному підприємстві технологій відповідати кращим світовим аналогам;
- *екологічна безпека* – дає змогу оптимізувати фінансові витрати підприємства таким чином, щоб за мінімальних затрат на забезпечення дотримання екологічних норм за технологічними процесами на підприємстві і продукції, що ним випускається, мінімізувати втрати від адміністративних санкцій за забруднення навколишнього середовища;
- *інформаційна безпека* – формує сукупність функціональних обов'язків з інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності підприємства, дає змогу оцінити результати прогнозування негативних впливів на інформаційну безпеку підприємства, здійснити аналізування поточного рівня забезпечення інформаційної складової економічної безпеки підприємства, розрахунок ефективності вжитих заходів щодо запобігання збитків від негативних впливів на інформаційну безпеку підприємства, виявлення недоліків у роботі зі забезпечення інформаційної складової, а також вироблення рекомендацій з пропонованого комплексу заходів для поліпшення роботи інформаційно-аналітичного підрозділу підприємства і розроблення планової карти розрахунку ефективності вжитих заходів, що передаються у планові підрозділи підприємства для розроблення планів діяльності відповідних служб підприємства;
- *силова безпека* – забезпечує фізичну безпеку співробітників підприємства, особливо представників керуючої системи; збереженість майна підприємства від негативних впливів, що загрожують утратою цього майна чи зниженням його вартості; силові аспекти інформаційної безпеки підприємства; сприяння зовнішньому середовищу бізнесу.

Для аналітичного оцінювання кожної з перерахованих вище складових потрібно визначити діапазони можливих загроз (ризиків) та здійснити оцінювання ймовірності та наслідків їх реалізації. Кожна з них володіє власним набором специфічних критеріїв, і лише їх гармонійна взаємодія дасть змогу забезпечити оптимальний рівень економічної безпеки підприємства загалом.

Основними рекомендаціями стосовно напрямів удосконалення економічної безпеки підприємства є:

1. Розробити власну комплексну систему забезпечення фінансово-економічної безпеки.
2. Здійснювати постійний моніторинг економічної ситуації на підприємстві, його внутрішнього та зовнішнього середовища, і вчасно реагувати на небезпечні, ризикові ситуації й загрози.

3. Чітко визначити функції кожного працівника та забезпечити їх безперервне виконання.
4. Налагодити співпрацю з іншими підприємствами стосовно обміну досвідом у питаннях економічної безпеки.
5. Здійснювати раціональне використання наявних ресурсів та потенціалу підприємства.
6. Здійснювати стратегічне планування та прогнозування економічної безпеки підприємства.
7. Аналізувати можливі ризики та розробити перелік заходів щодо їх мінімізації.
8. Забезпечити технологічну незалежність підприємства і високий рівень конкурентоспроможності його технологічного потенціалу.
9. Оптимізувати організаційну структуру управління підприємством.
10. Забезпечити якісну правову захищеність усіх аспектів діяльності підприємства.
11. Забезпечити захист інформаційного середовища підприємства, комерційної таємниці.
12. Забезпечити безпеку персоналу підприємства, його капіталу, майна і комерційних інтересів.

Перелік заходів стосовно удосконалення економічної безпеки не є вичерпаний. Особливо варто звернути увагу на те, що процес створення механізму оптимізації економічної безпеки має ґрунтуватись на внутрішньосистемних особливостях підприємства, тобто він має містити внутрішньо вбудовані превентивні механізми.

Висновки. Отже, забезпечення економічної безпеки підприємства є безперечною і необхідною умовою ефективності його функціонування. За умови забезпечення раціонального використання ресурсного потенціалу підприємства, а також його здатності до постійного розвитку можна говорити, що воно досягло високого рівня економічної безпеки.

З метою уточнення змісту категорії "економічна безпека" запропоновано власний підхід щодо бачення цього поняття. Також узагальнено зміст основних цілей економічної безпеки, уточнено порядок взаємодії функціональних складових економічної безпеки, надано рекомендації, які стосуються векторів удосконалення економічної безпеки підприємства

Перспективи подальших досліджень. Подальших досліджень потребують розроблення галузево адаптованих критеріїв та практично можливих підходів стосовно оцінювання рівня економічної безпеки вітчизняних підприємств.

Література

1. Іванілов О.С. Економіка підприємства / О.С. Іванілов. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.pidruchniki.ws/13290311/ekonomika/tema_ekonomichna_bezpeka_pidpriyemstva.
2. Економічна енциклопедія. – У 3-ох т. / редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К. : Вид. центр "Академія", 2000. – Т. 1. – 864 с.
3. Шемшученко Ю.С. Юридична енциклопедія / Ю.С. Шемшученко. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.leksika.com.ua/12340714/legal/bezpeka_ekonomichna.
4. Наказ міністерства економіки України Про затвердження Методики розрахунку рівня економічної безпеки України від 02.03.2007 р., № 60.
5. Пухтаевич Г.О. Аналіз національної економіки / Г.О. Пухтаевич. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.library.if.ua/book/62/4501.html>.

6. Користін О.С. Економічна безпека / О.С. Користін. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.pidruchniki.ws/14170120/ekonomika/teoretichni_zasadi_ekonomichnoyi_bezpeki#127.

7. Іващенко Г.А. Ідентифікація дефініції "економічна безпека підприємства" / Г.А. Іващенко, О.Ф. Ярошенко. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.business-inform.net/_inc/kachka_pdf.php? year.

8. Кірієнко А.В. Механізм досягнення і підтримки економічної безпеки підприємства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.01 / А.В. Кірієнко; Київський національний економічний університет. – К., 2000. – 19 с.

9. Белокуров В.В. Структура функциональных составляющих экономической безопасности предприятия / В.В. Белокуров. [Электронный ресурс]. – Доступный с <http://www.safetyfactor.ru> – 20.01.2005.http://uk.wikipedia.org/wiki/Економічна_безпека.

10. Экономическая безопасность : энциклопедия / А.Г. Шаваев, А.Т. Багаутдинов и др. – М. : Изд-во "Правовое посвящение", 2001. – 512 с.

11. Основы экономической безопасности. (Государство, регион, предприятие, личность) / под ред. Е.А. Олейникова. – М. : ЗАО Бизнес школа "Интел-Синтез", 1997. – 288 с.

12. Ковалев Д. Экономическая безопасность предприятия / Д. Ковалев, Т. Сухорукова // Экономика Украины : сб. науч. тр. – 1998. – № 5. – С. 48-52.

13. Бондар О.В. Ситуаційний менеджмент / О.В. Бондар. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.pidruchniki.ws/11510513/menedzhment/14.arakteristika_ekonomichnoyi_bezpeki_pidpriyemstva_situatsynomu_menedzhmentu_sutnist_printsipi.

14. Міщенко С.П. Концептуальні основи забезпечення економічної безпеки підприємства / С.П. Міщенко. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Vetp/2012_37/12mpoes.pdf.

15. Немцов В.Д. Менеджмент організацій : навч. посібн. / В.Д. Немцов, Л.Є. Довгань, Г.Ф. Сінін. – К. : Вид-во ТОВ "УВПК "ЕксОб", 2003. – 429 с.

16. Сухорукова Т. Проблема экономической безопасности предприятия / Т. Сухорукова // Бизнес Информ : науч. журнал. – 1998. – № 19. – С. 43-46.

Лакиза В.В. Сущность и значение экономической безопасности предприятия

Отмечена актуальность превентивных мероприятий относительно разного рода опасностей на объектах хозяйствования Украины, а также повышение их способности к эффективной деятельности и обеспечения экономической безопасности путем развития производственного потенциала предприятий с помощью активизирования инновационного развития. Проанализированы подходы и уточнена дефиниция понятия "экономическая безопасность", определены ее основные цели и компоненты, взаимосвязь между структурными элементами, составляющие экономической безопасности предприятия, сформированы рекомендации относительно направлений усовершенствования экономической безопасности предприятия.

Ключевые слова: экономическая безопасность, угрозы, защищенность, гарантии, система.

Lakiza V.V. The Essence and Value of Economic Security of an Enterprise

The actuality of preventive measures against various kinds of risks at different economic entities of Ukraine is defined; the increase of their ability to effective activity and provision of economic security by means of development of enterprises' production potential by means of activation of innovative development is given. Approaches are analysed and the definition of the concept of economic security is specified; its primary purposes and components, interconnections between structural elements, components of economic security of enterprise are defined; recommendations for defining improvement of economic security of enterprise are formed.

Keywords: economic security, threats, protection, warranties, system.